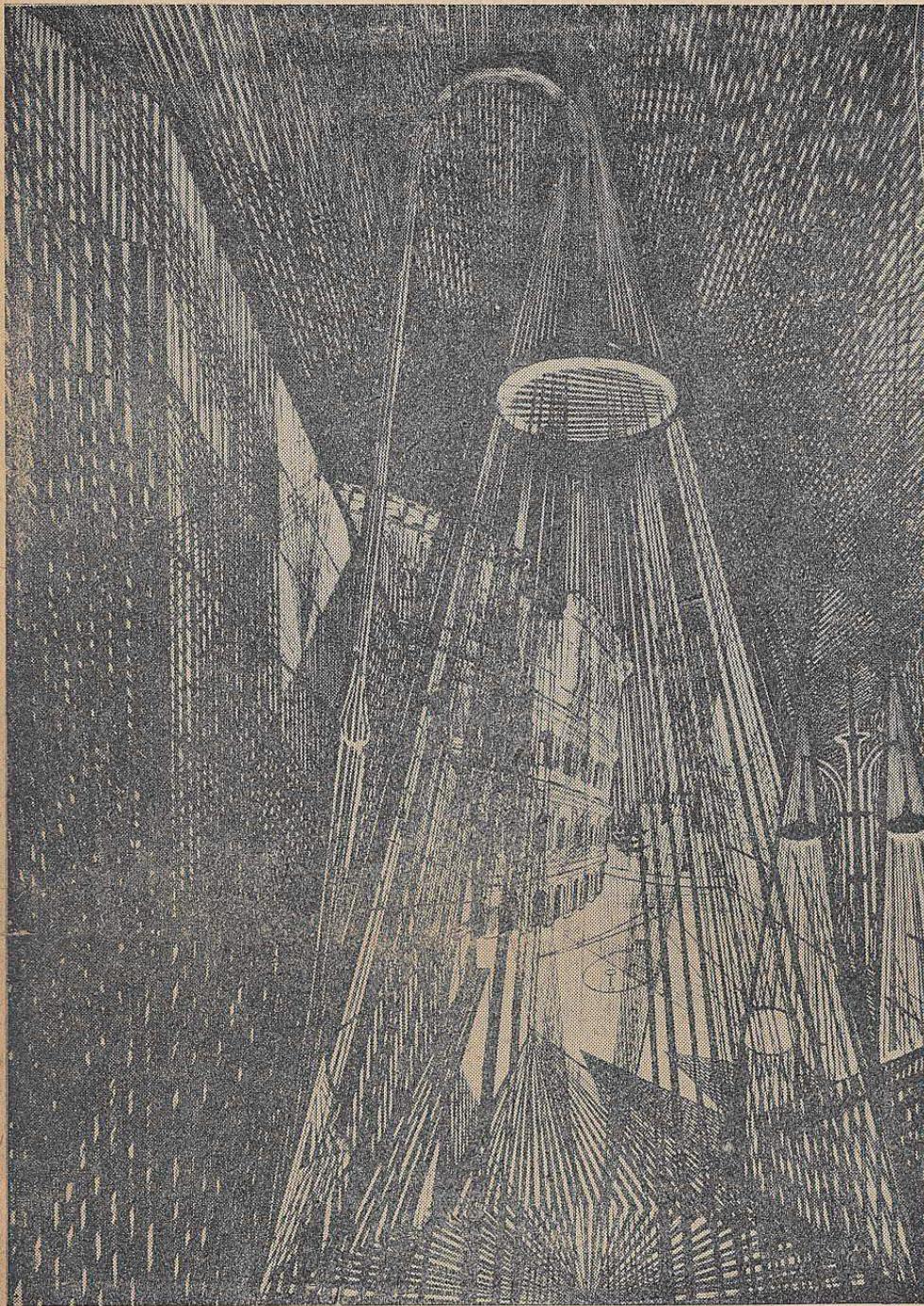

SEĆEN

P o v o d o m I

A. Laudek:

Koloseum

„Nema apstraktne umetnosti. Treba uvek od nečeg početi. Može se zatim otkloniti svaki izgled stvarnosti. Nema više opasnosti, jer ideja predmeta ostavila je neizbrisivi trag.“

Pikaso

Pred Modernom galerijom u Ljubljani mnogo zastava, raznobojnih, lepršavih, dodiruju se. Po njima smo navikli da raspoznamo zemlje. Umetnost je jedna za sve; zastave nestaju iz naše svesti. Geografske barijere prebrodjavamo. I pored onog da

svaki kraj ima svoje specifičnosti, da skoro svako ostvarenje nosi pečat sredine iz koje je izraslo, vidimo u japanskom listu, finskom snagu, jugoslovenskom gradu, američkim oblakoderima mnogo zajedničkog. Specifičnosti izraza, ali i polarizacije.

Na četiri kontinenta (Australija nije zastupljena), dvadesetak zemalja i sedamsto izraza ima najrazličitijih realizacija. Najuočljiviji pravci su naturalizam, ekspresionizam i nefigurativno. Najsnažnije od tih realizacija su one

što su vizije, osobeni novi životi, izrazi jednog stanja. U raznim tehnikama te improvizacije i likovne realizacije u znaku su traženja i nalaženja. U tim različitim a ipak bliskim smjerovima oseća se težnja za punim izrazom, težnja da se vizija obelodani. Grafičke realizacije najrazličitijih izražajnih antiteza, ukrštanje različitih koncepcija sveta i opet daju potvrdu o raznorodnosti doživljaja.

Dojmila su nas se ona ostvarenja koja su bliska našim osećanjima. Ličan utisak je polazni put i završni cilj. Kazuje samo ono delo koje izražava jednu stvarnost — unutrašnju istinitost. I ne ono koje fascinira samo, nego ono koje uzbudjuje i potiče.

Bune se neupućeni svuda, traže spoljni razumljivi izgled, imitaciju prirode i prvo siže, a ne znaju da siže izražavaju oblici i boje. Siže je nadahnut i doživljen u jednom novom vidu, a umetničko delo daje mogućnost doživljavanja i za sadašnjost i budućnost. Ne menja se umetničko delo, nego se menjaju koncepcije generacija. Ostaje samo ono najsugestivnije. I siže ostaje, ali i njegove moći se menjaju utoliko sporije ukoliko mu je životnost veća. Umetničko ostvarenje izražava i doživljava se uvek novim načinom osećanja i novom imaginacijom, tu je najveća snaga i najbitnija komponenta dela — sugestivnost. Plastički efekat izraz je realnosti — simbol njen, deo imaginacije, koja uvek zaokuplja celu čovekovu psihičku aktivnost.

NATURALIZAM. Pružili su nam ga sovjetski i neki drugi grafičari, onaj odraz što klizi po površini sveta, oblika i boje, onaj odraz koji se nikad nije ni smatrao ostvarenjem, programatska kopija stvarnosti potvrđuje zaostalost i ugušivanje nesumnjivih individualnih vrednosti. Radujemo se ipak što su se baš kod nas prvi put posle mnogogodišnjeg zagrančenja pokazala i njihova postignuća. Došli su nam baš u sadašnjicu da se uključe u ideju zблиženja i očevećenja sveta. Kazivaće nam, nadamo se, ali tek tada kada shvate da se preobražaj prirodnog pogleda sveta likovnim jezi-

IJA I MEDITACIJE

Medjunarodne izložbe grafike u Ljubljani

kom transponuje u novu harmoničnu celinu, u nov život.

Doživi umetničko delo samo čovek sa razvijenom imaginacijom ili primativac instinktom. Rdavo obavešteni ljudi ne shvataju vrednosti jednog izraza, sklješteni su u svojoj ograničenosti i skloni su obično opovrgavanju vrednosti. Kandinski zato i kaže „više volim biti nerazumevan nego razumevan pogrešno“.

EKSPRESIONIZAM nadahnut nadrealističkim dahom daje fantastične oblike ovenčane simbolikom. Čini nam se da je taj put kod nas dominantan. Ne možemo da ne opomenemo Mihelića najfascinantnijeg ali i najdramatičnijeg. Svojom delujućom moći oblici su mu simbolično čudni, vode gledaoca u ekstazu svojom mističnošću i sugestivnošću. Suštinska je to sinteza o vidljivom i unutrašnjem životu stvari i ljudskih bića, o drami i radosti života, u vatkama i borbi za egzistenciju, preobražaj stvarnosti i izraz biti življenja. Transformacija poradja fantastične oblike da bi nevidljivo ornamenatikom vidljivog otkrila i još dalje aktivirala duhovne moći ljudi. Zastrahujuća čudovišta su izgleda samo doživen strah izražen radosnim duhom, bolest je prebolovana. Oslobadjamo se pesimizma izrazivši ga. A te zlobobne vizije razumom su ostvarene i ponuruća su realnost.

Spomenemo i Srbinovića njegovo traganje za smisom življenja u vremenu punom sunovrata i opet onako simboličnim izrazom udvoje, jer dvoje opet obrazuju grupe i neprekidnost.

Nefigurativan, apstraktan izraz najčešće je nerazumevan. Priznaće i oni najneupućeniji da svaka boja ima svoj život, temperament i moć, ona kod čoveka izaziva najrazličitije asocijacije na neki predmet, ustvari izražava duh predmeta, nadmašuje mu spoljašnji lik. Umetnik predmet doživjava, transponuje onu najdublju skrivenu realnost. Karakter linije u apstraktnom slikarstvu je u dvodimenzionalnom doživljaju, dinamičnosti, ritmici i opet miru. Linije i boje, taj najelementarniji slikarski jezik, uprošćen je u nefigurativnom slikarstvu, blizak je mu-

zici a suprotan literaturi. Pariska škola, u kojoj su se okupile sve narodnosti, internacionalna je, otišla je najdalje i dala najsnažnije realizacije u ovom pravcu.

Nagradjeni na izložbi nisu oni najeminentniji, najpoznatiji (Pikaso, Maks Ernest, Zatkin i dr.) već mlađi, manje poznati ali snažni, koji će dalje usmeravati umetnost, voditi je ka novim suštinsama.

Posle svega vidjenog na ovoj izložbi naroda nameće se zaključak:

M. Srbinović:

stvaralački prosede je različit, a suštinsko, ono što potiče čoveka na stvaranje istorijsko je, slično i opet nedokučivo. Razlika je samo u doživljavanju.

Listovi grafike dostupni su savremenom čoveku više nego druge umetničke tvorevine i siguro će, kao što su figurice iz Tanagre nekad u antičko doba biti nevidljivi od savremenika. U njima se najadekvatnije izražava intimni život umetnikov, lirske i onaj drugi, teži za kazivanje.

U ovom steciju medjunarodne publice, u Ljubljani, prvi put zajedno i najudaljeniji. Konsultovati se neće ali će se potstići i otkriti nam, otkrivati najsuštastvenije otkucaje sadašnjosti.

B. D. POZNANOVIC

Gradovi

